

С.Б. Булеца

ДОКТРИНА СПАДКОВОГО ПРАВА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
підготовки доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Силабус підготовлено: д.ю.н., професор Булеца Сібілла Богданівна.

Контактна інформація викладача: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/cat/flaw-urcivil/staff>

Пошта: sibilla.buletsa@uzhnu.edu.ua

Консультації по курсу відбуваються згідно графіку, який затверджується на кафедрі цивільного права та процесу.

Силабус затверджено на засіданні кафедри цивільного права та процесу 25 серпня 2020 року (протокол № 1).

Тривалість курсу 90 год. Обсяг курсу 36 години аудиторних занять. З них 22 годин лекцій, 14 практичних занять та 54 годин самостійної роботи

Форма поточного контролю: виконання есе, наукових статей, самостійної роботи, круглі столи, практичні та ситуаційні завдання.

Форма підсумкового контролю: залік

Коротка анотація курсу Дисципліна «Доктрина спадкового права» є вибірковою дисципліною зі спеціальності Право 081 для освітньої програми з підготовки доктора філософії, яка викладається в 1 семестрі в обсязі 3-х кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Інформація про курс. Доктрина спадкового права – це курс, який водночас є підгалуззю цивільного права і однією із фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін згідно з навчальним планом для аспірантів юридичного факультету. Предметом вивчення цього курсу є спадкове право, як підгалузь цивільного права і на нього поширюються засади цивільного законодавства (ст. 3 ЦК України), інші положення, що стосуються правового становища учасників спадкових правовідносин, правового режиму окремих об'єктів спадщини і т. ін. Проблемні питання, які охоплюються цим курсом стосуються здійснення (реалізації) права на спадкування, удосконалення законодавства у питаннях охорони спадкового майна та створення умов для забезпечення можливостей охорони і захисту прав та інтересів спадкоємців у процесі спадкування. Глибоке засвоєння аспірантами правових засад регулювання спадкових правовідносин є необхідною умовою формування кваліфікованих юристів, зокрема, і науковців у сфері права.

Загальний опис курсу

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні наукові концепції, у тому числі у сфері: здійснення спадкування, програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на глибоке та ґрунтовне вивчення системи, принципів й методів правового регулювання суспільних відносин правонаступництва, тобто наступництва одних суб'єктів цивільного права – фізичних, юридичних осіб, держави, територіальної громади у правах та обов'язках фізичної особи, що померла.

Метою навчальної дисципліни «Доктрина спадкового права» є: опанування аспірантами системи знань з доктрини спадкового права України; акцентування уваги на складних теоретичних та практичних проблемах спадкових правовідносин; на основі конкретно-предметного матеріалу сприяти виробленню навиків аналітичного мислення; формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування норм спадкового права та міжнародних договорів, формування нових теоретичних положень реалізації права на спадкування, розробка науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на розв'язання виявлених в процесі наукового дослідження проблем та подальше вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають під час здійснення спадкових прав, а також практична підготовка аспірантів до самостійного виготовлення проектів відповідних документів та розробки пропозицій з удосконалення цивільного законодавства у сфері регулювання спадкових правовідносин.

Завданням вивчення даної навчальної дисципліни є : ознайомити аспірантів з теоретичними дослідженнями та науковими розробками у сфері здійснення громадянами (спадкоємцями) права на спадкування; дослідити особливості процедур здійснення права на спадкування (прийняття та відмова від спадщини; особливості відмови від спадщини та неприйняття спадщини); розкрити сутність та мету встановлення презумпція прийняття спадщини; навчити застосовувати теоретичні положення на практиці щодо вжиття заходів до охорони спадкового майна; здійснити аналітичну роботу над судовими рішеннями по встановленню додаткового строку прийняття спадщини; розкрити порядок та підстави поділу (виділу) та перерозподілу спадщини; проаналізувати особливості виконання зобов'язань спадкодавця перед кредиторами; дати можливість аспірантам самостійно виготовити проекти відповідних документів та розробити пропозиції з удосконалення цивільного законодавства у сфері регулювання спадкових правовідносин.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні:

Знати:

- положення актів спадкового законодавства України та міжнародних договорів щодо правового регулювання спадкових відносин;
- основні положення правової доктрини з питань виникнення та припинення спадкових правовідносин, укладення та припинення спадкових договорів, правового статусу суб'єктів спадкового права, підстав, змісту та видів відповідальності при порушенні спадкового законодавства;
- підходи судової практики щодо тлумачення і застосування законодавства України, що регулює спадкові правовідносини;
- особливості спадкування за законом, заповітом, з іноземним елементом;
- концептуальні і нормативні засади спадкового права в Україні, міждисциплінарні підходи в оцінці правових явищ, принципи застосування міжнародного правового регулювання до спадкових правовідносин з іноземним елементом.

Вміти :

- використовувати дані науки спадкового права для подальших наукових досліджень та вирішення практичних завдань;
- правильно застосовувати та тлумачити спадкове законодавство, спадкові договори та норми міжнародних договорів;
- критично аналізувати спадкове законодавство і розробляти відповідні пропозиції до його удосконалення;
- аналізувати практичні казуси;
- складати заповіти, спадкові договори;
- застосовувати отримані знання щодо процесуального порядку відкриття спадкових справ; обґрунтовано та доречно використовувати юридичну термінологію під час висловлювання власної позиції щодо конкретної життєвої ситуації;
- генерувати нові ідеї, приймати обґрунтовані рішення, розробляти пропозиції щодо удосконалення законодавства.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Рекомендована література
1	Наукові концепції про право людини на спадкування і міжнародні гарантії його забезпечення	Кухарев О.Є. Спадкове право України: навч.-практ. посіб. О.Є. Кухарев. К.: Правова єдність : Алерта, 2013. 328 с. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право. Академічний курс : Підручник 2-ге вид., допов. К.: Дакор, 2013. 304 с. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні: Становлення і розвиток: Монографія. 2-е вид. К.: КНТ, 2007. 288 с. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Нестерцова-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. 164 с.
2	Принципи в доктрині спадкового права	Заїка Ю.О. Принципи спадкового права як основа правової політики в сфері спадкування. <i>Правове регулювання економіки</i> . 2018. № 17. С.149-158 Оксанюк Н.М. Класифікація принципів спадкування. <i>Часопис Київського університету права</i> . 2014. № 4. С. 151-155
3	Джерела спадкового права України та інших країн світу	Мелешенко С.С. Джерела сучасного спадкового права. URL: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2008/Pravo/28416.doc.htm Нелін О.І. Еволюція спадкового права в Україні (історично-правовий аспект). Автореферат дис. д.ю.н. Київ. 2010. 42с. Кондратова А.М. Історія становлення і розвитку законодавства про спадкування в Україні. <i>Часопис Київського університету права</i> . 2014. №3. С. 169-174
4	Наукові концепції щодо спадкових правовідносин та їх суб'єктів	Михайлів М.О. Особливості колізійного регулювання спадкових відносин в Україні. <i>Журнал «Часопис Київського університету права»</i> №3. 2014. С.148-153. Кравчик М.Б. Спадкові правовідносини як механізм здійснення спадкових прав. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2018. №33. С. 102-106 Бірюков І.А. Поняття та характеристика спадкових правовідносин. <i>Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ</i> . 2018. №1 (106). С. 26-35 Главач І.І. Теоретичні питання класифікації учасників спадкових правовідносин. Збірник наукових статей. 2017. С.201-210
5	Теоретичні та практичні проблеми регулювання спадкування. Оформлення права на спадщину. Відумерлість спадщини.	Заїка Ю.О. Законодавчі проблеми спадкового права. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. URL: http://univer.km.ua/visnyk/106.pdf Дякович М. М. Правова природа заповіту подружжя за законодавством України // надруковано у науковому журналі, який індексується в міжнародних наукометричних базах даних Scopus, 2019; "Legal Nature of the Will of Spouses under the Legislation of Ukraine" опубліковано в журналі Asers Publishing та доступна за посиланням: URL: https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/3380 Литвинець Вячеслав. Визнання спадщини відумерлою на землі сільськогосподарського призначення. <i>Землепорядний вісник</i> . №3. 2012. С. 34-37 Волинець Т. Відумерла спадщина як підстава виникнення права комунальної власності. <i>Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки</i> . 2017. № 861. С. 374-379. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2017_861_55 Спадкове правовідношення в цивільному праві: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 /Є.О. Рябоконь; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2002. 15 с.
6	Наукові концепції виникнення, зміни та припинення спадкового договору, його порівняльно правовий аспект..	Курінський О.Г. Поняття договірних правовідносин у спадковому праві України. С.151-157 Терехова О.О. Юридична природа договорів про зміну черговості спадкування та зміну розміру спадкової частки. <i>Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «ЮРИДИЧНІ НАУКИ»</i> . 2013. №1 (4). С. 57 – 62 Курило Т.В. Особливості укладення спадкового договору в цивільному праві України. <i>Наше право</i> . № 6. 2015. С.157-161 Про затвердження Порядку державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 р. <i>Урядовий кур'єр</i> . 2011. № 92 Свобода Є. Ю. Спадковий договір в українському цивільному праві. URL: http://ap.uu.edu.ua/article/189
7	Теоретичні та практичні проблеми спадкування за заповітом та	Гончарова А.В. Цивільно-правові аномалії в спадковому праві України. <i>Науковий вісник Херсонського державного університету</i> . 2014. Випуск 6-1. Том 1. С. 197-200 Благовісний С. Г. Історичні аспекти інституту спадкового права України. <i>Часопис Київського університету права</i> . 2006. № 2. С. 28 Кобзар В.В. Актуальні питання правового регулювання спадкування за заповітом.

	законом	<p><i>Науковий вісник Ужгородського національного університету</i>. 2015. Випуск 32. Том 2. С. 45-48.</p> <p>Кухарев, О.Є. Актуальні питання вирішення судами спорів про усунення від права на спадкування. <i>Вісник Національної асоціації адвокатів України</i>. 2017. № 5. С. 9-18. URL: ORCID: http://orcid.org/0000-0003-2086-9179</p> <p>Дякович М.М. Медіація як спосіб охорони і захисту прав та інтересів осіб нотаріусом // опублікована у науковому журналі, який індексується в міжнародних наукометричних базах даних Scopus, 2019; "Mediation as means of rights and interests protection by notaries" опублікована в журналі ASTRA Salvensis, Supplement No. 1, 2019 та доступна за посиланням: https://astrasalvensis.eu/blog/mdocs-posts/32-myroslava-dyakovych-mediation-as-means-of-rights-and-interests-protection-by-notaries/.</p>
8	Теоретичні та практичні проблеми спадкування з іноземним елементом	<p>Кернична С. Я. Правове регулювання спадкування та заповітів в європейському законодавстві. <i>Держава і право. Юридичні і політичні науки</i>. К., 2011. Вип. 47. С. 378–382.</p> <p>Кисіль В. І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. <i>Право України</i>. 2013. № 7. С. 154–182.</p> <p>Курдельчук Д. Міжнародне спадкування – це складно і просто. <i>Мала енциклопедія нотаріуса</i>. 2012. № 1. С. 193–196.</p> <p>Курдельчук Д. Ще раз про деякі особливості міжнародного спадкування. <i>Мала енциклопедія нотаріуса</i>. 2011. № 4. С. 164–168.</p> <p>О юрисдикции, применимом праве, признании и исполнении решений и принятии и применении аутентичных документов по вопросам наследования и о создании Европейского сертификата о наследовании: Регламент (ЕС) №650/2012 Европейского Парламента и Совета от 4 июля 2012 г. <i>Журнал международного частного права</i>. 2012. № 4. С. 34–92.</p> <p>Шупінська О. В. Міжнародно-правове регулювання відносин власності при транскордонному спадкуванні. <i>Університетські наукові записки / Хмельн. ун-т упр. та права</i>. Хмельницький, 2011. Вип. 4. С. 76–81.</p>

Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота може бути виконана у формі запропонованій аспірантом за погодженням із викладачем.

Орієнтовні завдання для самостійної роботи:

- Здійснить оглядовий аналіз докторських та кандидатських дисертацій, захищених з проблем спадкового права за період останніх п'яти років.
- Проаналізуйте наукові праці з спадкового права за останні десять років у зарубіжній державі (обирається одна зарубіжна держава і узгоджується вибір з викладачем) та здійсьніть їх оглядовий аналіз.
- Проаналізуйте та опишіть проблемні аспекти розгляду спадкових спорів в Україні (необхідно здійснити аналіз не менше 30 судових рішень по певній категорії справ, наприклад, скасування заповіту, проблеми відумерлої спадщини, чи заповідального відказу тощо).
- Дослідіть та опишіть проблемні аспекти укладення спадкових договорів (на основі аналізу цивільних договорів та судової практики).
- Дослідіть та опишіть проблемні
- Проаналізуйте діяльність МОП та опишіть, які конвенції та рекомендації необхідно ще ратифікувати Україні.
- Проаналізуйте та опишіть позицію ЄСПЛ щодо захисту права на спадщину.
- Проаналізуйте допустимість обмеження трудових прав при надзвичайних умовах (наприклад, пандемії, надзвичайного стану, військових дій тощо).

Критерії оцінювання знань

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок здійснюється за **100-бальною системою**.

При цьому аспірант може отримати:

- **30 балів** за виконання практичних занять,
- **30 балів** за виконання завдань для самостійної роботи,
- **40 балів** за поточний контроль у вигляді письмової роботи (наукової статті, есе).

У випадку отримання протягом семестру менше 60 балів, аспірант не допускається до підсумкового контролю, який проводиться у вигляді усного опитування.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Письмові роботи: Очікується, що здобувачі виконають декілька видів письмових робіт (есе, вирішення кейсу).

Академічна доброчесність: Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших аспірантів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Література. Викладач та факультет сприятиме у наданні необхідної літератури, яку здобувачі не зможуть знайти самостійно. Здобувачі заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

ПИТАННЯ НА ЕКЗАМЕН:

1. Поняття і предмет спадкового права.
2. Джерела спадкового права.
3. Принципи спадкового права.
4. Спадкові правовідносини.
5. Суб'єкти спадкових правовідносин.
6. Об'єкт спадкових правовідносин.

7. Зміст спадкових правовідносин.
8. Поняття і види спадкування.
9. Відкриття спадщини.
10. Місце відкриття спадщини
11. Час відкриття спадщини.
12. Склад спадщини.
13. Особливості спадкування об'єктів незавершеного будівництва.
14. Особливості спадкування самочинного будівництва.
15. Особливості спадкування частки учасника підприємницького товариства.
16. Особливості спадкування частки співвласника приватизованої квартири (будинку).
17. Особливості спадкування авторських прав.
18. Особливості спадкування права на одержання страхових виплат.
19. Особливості спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.
20. Особливості спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем.
21. Усунення від права на спадкування.
22. Поняття заповіту та умови його дійсності.
23. Види заповітів.
24. Секретний заповіт.
25. Заповіт з умовою.
26. Спільний заповіт подружжя.
27. Право на заповіт.
28. Форма і порядок вчинення заповіту.
29. Зміст заповіту.
30. Свобода заповіту. Обов'язкова частка у спадщині.
31. Зміна та скасування заповіту.
32. Недійсність заповіту.
33. Тлумачення та виконання заповіту.
34. Підстави спадкування за законом.
35. Черговість спадкування.
36. Спадкування за правом представлення.
37. Способи прийняття спадщини.
38. Строки прийняття спадщини.
39. Відмова від прийняття спадщини.
40. Спадкова трансмісія.
41. Відумерлість спадщини.
42. Частки у спадщині.
43. Оформлення права на спадщину.
44. Поняття охорони спадкових прав.
45. Строки охорони спадкових прав.
46. Суб'єкти відносин щодо охорони спадкових прав.
47. Способи охорони спадкових прав. Управління спадщиною.
48. Порядок укладення та форма спадкового договору.
49. Зміна та припинення спадкового договору

Опитування. Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу можна заповнити на:
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeb77pyj4eAiN03uBYROO3o_JDqTY1_B4HzZyg0QtHOCxmy2w/viewform?usp=sf_link